

and tradition, which build the national and spiritual values of each nation, are the decisive factor in the formation of its spiritual world.

The article emphasizes that if moral values in the family are properly preached, then it will be easier to build a healthy, ethical society in the future. Every father and mother should try to educate the child completely and educate him as a moral person, using the values of Islam which is the most perfect religion in cultivating moral values in the family. For this, first of all, they must be an example for their children.

Keywords: family and moral values, personality, psychological climate, upbringing, experience, psychological factors, family relations.

Кямалова А., науковий співробітник відділу «Етики», Інститут філософії НАНА (Азербайджан), matlabm@yandex.com

Психологічні фактори, що впливають на формування моральних цінностей у сім'ї

Підкреслюється проблема збереження і збагачення моральних цінностей і передачі її майбутнім поколінням. Відзначається, що мова, релігія і традиція, які будують національні та духовні цінності кожної нації, є вирішальним фактором у формуванні її духовного світу.

У статті підкреслюється, що, якщо моральні цінності в родині будуть проповідувати належним чином, тоді буде легше побудувати здорове, етичне суспільство в майбутньому. Кожен батько і мати повинні намагатися виховувати дитину абсолютно і виховувати його як моральну людину, використовуючи цінності Ісламу, найдосконалішу релігію в заохоченні моральних цінностей в сім'ї. Для цього, перш за все, вони повинні бути прикладом для своїх дітей.

Ключові слова: сімейні та моральні цінності, особистість, психологічний клімат, виховання, досвід, психологічні чинники, сімейні відносини.

* * *

УДК 340.12

Меліхова Ю. А.,
кандидат юридичних наук, доцент кафедри
культурології, Національний юридичний
університет ім. Ярослава Мудрого
(Україна, Харків), duvo31@ukr.net

Вплив культури мислення судді на якість його внутрішнього переконання

Розглянуто питання формування внутрішнього переконання судді. На основі аналізу низки наукових праць зроблено спробу визначити вплив культури мислення судді на якість його внутрішнього переконання. У процесі вивчення вказаної проблематики встановлено, що внутрішнє переконання судді слід розглядати не як стан, а якість його морально-правової свідомості, її константне утворення, яке зумовлює реалізацію в професійній діяльності тих чи інших світоглядних, політичних, моральних принципів тощо. Внаслідок цього великий вплив на суддівське переконання має культура мислення, від рівня якої залежать аналітичні й синтезуючі здібності судді.

Ключові слова: внутрішнє переконання судді, культура мислення судді, морально-правова свідомість судді, спрямованість світогляду, соціально-психологічних настанов діяльності судді.

«На посаду судді добирають саме людину, тому що вона може мислити, спостерігати, пережити. Інакше зали судових засідань можна було б замінити машинами в разок банкоматів, які на підставі уведеної інформації та законодавства друкували б рішення іменем держави»
[2, с. 153]

Внутрішнє переконання як поняття на індивідуально-особистісному рівні є детермінованою умовою соціального макро і мікросередовища, позицією судді, яка виявляється в його ставленні до конкретної справи, що він розглядає, до оцінки доказів, до сторін, до змісту власного професійного знання, до обов'язку і професійної діяльності взагалі. Завдяки здатності судової системи трансформуватися в гуманістичному напрямку, орієнтуватися на більш прогресивні системи цінностей, внутрішнє переконання судді було і

залишається змінювальною категорією. Так, внутрішнє переконання в умовах плюралізму ідеологій відбиває риси тих чи інших суспільних світоглядних позицій та рівень морального і професійного розвитку суддів.

Питання внутрішнього переконання судді, основ його формування порушувалися ще з XIX століття. На особливу увагу заслуговують праці А. Ф. Коні [5] та вчених другої пол. XX століття: М. С. Строговича [7], Ю. М. Грошевого [3]. Утім, віддаючи належне цим дослідникам, слід зазначити, що внутрішнє переконання тлумачилося дещо звужено – як основане на правосвідомості судді пізнання обставин конкретної справи, що розглядається судом, про доказовість чи недоказовість її фактичних обставин, про вину і невинуватість обвинуваченого та ступінь його відповідальності. Таким чином, учені пов'язували переконання тільки зі встановленням фактичної суті справи, що є неправомірним, бо переконання – це не тільки знання і віра в правильність цих знань, а також вольові, моральні і професійні стимули, які змушують суддю діяти відповідно. Здебільшого ці погляди обумовлювалися специфікою правового життя того часу: пануванням ідеологічного фактору в професійно-правовій свідомості суддів і скутістю ініціативи (діяльність суддів обмежувалася тлумаченням і застосуванням норм позитивного права).

Натепер проблеми формування внутрішнього переконання судді досліджують А. Барак [1], А. Ф. Закомлістов [4], Л. С. Халдеев [8] та ін. Незважаючи на деякі розбіжності в поглядах, це явище більшість із них визначає як абсолютну впевненість судді у правильності власних висновків, яка формується шляхом безпосереднього вивчення сукупності доказів у суді на основі всебічного, повного, об'єктивного розгляду всіх обставин справи. Однак наукові пошуки дослідників стосуються переважно розгляду питань, пов'язаних із виявленням факторів, які формують внутрішнє переконання судді (гносеологічних і психологічних), та аналізу їх взаємодії і впливу на результати пізнання в справі. Проте виникає потреба в ґрунтовному світоглядно-методологічному, аксіологічному дослідженні цієї проблематики.

Переконані, що внутрішнє переконання судді все ж слід розглядати не як стан, а якість його моральної і правової свідомості, її константне утворення, яке зумовлює реалізацію в професійній діяльності тих чи інших світоглядних, політичних, моральних принципів, ідеалів та настанов. Свідомість виявляється передусім у ставленні судді до справи як відображуваного суб'єкта з власним неповторним досвідом, роздумами і в цілому життям. Таким чином, внутрішнє переконання судді завжди є результатом пізнання і оцінки об'єктивно наявних фактів, яке формується на підставі взаємозв'язку суб'єктивних і об'єктивних елементів. Власне, воно є суб'єктивним висновком про об'єктивно наявні факти. Суб'єктивність суддівського переконання виявляється в тому, що воно формується конкретним суддею на основі свідомості та рівня морально-професійної культури, а саме: особистісного професійного потенціалу (знань, умінь, навичок), спрямованості світогляду, соціально-психологічних настанов діяльності, вольових якостей та совісті.

Внаслідок цього великий вплив на суддівське переконання має культура мислення (базовий компонент

його особистісного професійного потенціалу). Саме від її рівня залежать аналітичні й синтезуючі здібності судді. Тому для формування внутрішнього переконання з високим рівнем пізнання і оцінки доказів суддя повинен мати такий рівень культури мислення, який би характеризувався широтою, глибиною, самостійністю та критичністю. Інакше (слід погодитися з С. І. Максимовим), внутрішнє переконання судді буде розпороченим, «штучним породженням», сформованим на винятково стереотипних умовних положеннях формально-раціоналізованої реальності норм позитивного права, яке розгортається всередині правопорядку тільки в логіко-розсудливому аспекті людської природи та ігнорує суб'єкт (людину), оскільки в останньому немає раціональної цінності [6, с. 41]. Це неминуче приведе до неповноти пізнання і необ'єктивності оцінки. Таким чином, внутрішнє переконання судді формується передусім шляхом пізнання, а потім оцінки об'єктивної дійсності, пошуку істини, оволодіння інформацією про довкілля в його реальних проявах: минулому, теперішньому, майбутньому. Це вказує на вагомість пізнавальних здібностей судді-людини, а не професіонала-юриста – природну людську логіку, або здоровий глузд, тобто культуру мислення, яка спирається на життєвий досвід про навколишній світ (у якому розгортаються обставини розслідуваної справи), про людей різних соціально-психологічних типів, їх побут, умови праці, характер, звичаї тощо. Актуалізація та екстраполяція цих знань допомагає навіть при розгляді неясних, заплутаних обставин справи швидко зрозуміти і перевірити, як все відбувалося насправді. Отже, чим вищий рівень культури мислення судді, тим багатший його досвід і ширший діапазон знань про дійсність, вища здатність визначати смислові зв'язки між нею і вирішуваною ним справою.

Разом з тим засоби пізнання й оцінювання суддею обставин справи повинні різнитися від тих, які звичайна людина застосовує при пізнанні емпіричного світу. Бо у процесі формування внутрішнього переконання суддя має виявляти особливу здатність бачити світ не тільки з позицій причин і наслідків, потреб та інтересів, але й з позицій моральної значимості та правової відповідальності. Таким чином, внутрішнє переконання судді завжди «обмежене» законом, але цей закон має бути співвіднесеним з визнаннями в суспільстві моральними принципами і з природою речей, тобто справедливістю в конкретній ситуації. Відтак, якщо законодавець враховує загальні можливі життєві обставини, то суддя – конкретні і фактичні. Тому слухними є міркування С. І. Максимова, який зазначає, що справа судді «... наповнити належне моментом сущого і збагатити суще належним» [6, с. 54]. Це вдається тільки суддям з високим рівнем культури мислення, котрі мають здатність і готовність до складної внутрішньої роботи.

Процес формування внутрішнього переконання судді, як правило, відбувається в епіцентрі «боротьби версій» опонентів – прокурора і потерпілого, адвоката і підсудного, а тому суддя повинен, умовно кажучи, «піднятися» над «сутічкою», тобто мислити конструктивно [8, с. 450]. Суддя ж з низьким рівнем культури мислення не зможе дистанціюватися від своїх природних імпульсів і емоцій, а відтак, його внутрішнє переконання не буде об'єктивним.

Отже, завдяки розвинутій культурі мислення, а також таким моральним елементам соціальної активності особистості, як рішучість, безкомпромісність, мужність, суддя у процесі формування внутрішнього переконання буде незалежним та неупередженим, що надасть йому змогу об'єктивно і всебічно пізнати та оцінити докази, не лічити їх, а зважувати. Він відчуватиме моральну відповідальність за справедливість власного рішення перед суспільством, учасниками судового процесу, перед власною суддівською совістю. Безумовно, щоб сформувалося переконання, судді треба пережити боротьбу мотивів, здійснити вибір рішення, перевірити правильність цього вибору й усвідомити його морально-правові наслідки. Тому суддя повинен бути зорієнтованим на критичність власних правових оцінок і здатність вчасно відмовитися від переконання, якщо воно не має гносеологічних основ.

Список використаних джерел

1. Барак А. Судейское усмотрение / А. Барак. – М.: НОРМА, 1999. – 376 с.
2. Бути суддею (Професія чи покликання) / Національна школа суддів України Проект USAID «Справедливе правосуддя». – Київ, 2015. – 210 с.
3. Грошевой Ю. М. Проблемы формирования судейского убеждения в уголовном судопроизводстве / Ю. М. Грошевой. – Харьков: Вища шк., 1975. – 144 с.
4. Закомлистов А. Ф. Судебная этика / А. Ф. Закомлистов. – СПб.: Юрид. центр Пресс, 2002. – 258 с.
5. Кони А. Ф. Нравственные начала в уголовном процессе (Общие черты судебной этики) // Избранные произведения: в 2 т. / А. Ф. Кони. – М.: Юрид. лит., 1959. – Т.1: Статьи и заметки. Судебные речи. – С.27–48.
6. Максимов С. И. Правовая реальность: опыт философского осмысления: монография / С. И. Максимов. – Харьков: Право, 2002. – 328 с.
7. Строгович М. С. Избранные труды: в 3 т. / М. С. Строгович. – М.: Наука, 1990. – Т.1: Проблемы общей теории права. – 304 с.
8. Халдеев Л. С. Судья в уголовном процессе: прак. пособие / Л. С. Халдеев. – М.: Юрайт, 2000. – 501 с.

References

1. Barak A. Sudejskoe usmotrenie / A. Barak. – M.: NORMA, 1999. – 376 s.
2. Buty suddeju (Profesija chy poklykannja) / Nacional'na shkola suddiv Ukrainy Proekt USAID «Spravedlyve pravosuddja». – Kyi'v, 2015. – 210 s.
3. Groshevoj Ju. M. Problemy formirovanija sudejskogo ubezhdjenja v ugovolnom sudoproizvodstve / Ju. M. Groshevoj. – Har'kov: Vishha shk., 1975. – 144 s.
4. Zakomlistov A. F. Sudebnaja jetika / A. F. Zakomlistov. – SPb.: Jurid. centr Press, 2002. – 258 s.
5. Koni A. F. Nravstvennye nachala v ugovolnom processe (Obshhie cherty sudebnoj jetiki) // Izbrannye proizvedenija: v 2 t. / A. F. Koni. – M.: Jurid. lit., 1959. – T.1: Stat'i i zametki. Sudebnye rechi. – S.27–48.
6. Maksimov S. I. Pravovaja real'nost': opyt filosofskogo osmyslenija: monografija / S. I. Maksimov. – Har'kov: Pravo, 2002. – 328 s.
7. Strogovich M. S. Izbrannye trudy: v 3 t. / M. S. Strogovich. – M.: Nauka, 1990. – T.1: Problemy obshhej teorii prava. – 304 s.
8. Haldeev L. S. Sud'ja v ugovolnom processe: prak. posobie / L. S. Haldeev. – M.: Jurajt, 2000. – 501 s.

Melikhova Y. A., candidate of Law, Associate Professor Cultural Studies of the National Legal university them Yaroslav the Wise (Ukraine, Kharkiv), duvo31@ukr.net

The influence of the culture of judge's thinking on the quality of his inner conviction

The issue of forming the judge's internal convictions is considered. On the basis of the analysis of a number of scientific works, an attempt was made to determine the influence of the judge's culture of thought on the quality of his inner convictions. In the course of studying this problem, it was established that the judge's internal

convictions should be considered not as a state, but as the quality of his moral and legal consciousness, its constant formation, which predetermines the realization of the professional activity of certain ideological, political, moral principles, etc. As a result, the culture of thinking, from which the analytical and synthesizing skills of the judge depend, are of great influence on the judge's conviction.

Keywords: judge's internal conviction, judge's culture of thought, moral and legal consciousness of a judge, orientation of the worldview, social-psychological directions of judge's activity.

* * *

УДК 78:793.3–043.2

Мерлянов М. В.,

заслужений працівник культури України, доцент кафедри хореографії. Відокремлений підрозділ «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв», голова Миколаївського обласного творчого осередку Національної хореографічної спілки України (Україна, Миколаїв), merlyanov462018@gmail.com

ВЗАЄМОВПЛИВ ТА ВЗАЄМОЗБАГАЧЕННЯ МУЗИКИ І ТАНЦЮ

Взаємовплив та взаємозбагачення музики і танцю має велике значення при створенні хореографічного твору. Широка популярність хореографічного мистецтва дає можливість для розкриття невичерпних тем та сюжетів. У танцювальних образах передається характер, структура, стиль, стрій епохи музики і навіпаки. Наявність в музичному творі чітко ритмічного малюнку, драматургії, характеру, стилю та інтонації надає хореографічному твору яскраву палітри відображення пластичного образу.

Ключові слова: єдиність музики і танцю, образ, метро-ритм, композитор, балетмейстер, такти, хореографія.

Тема «Взаємовплив та взаємозбагачення музики і танцю» й нині залишається актуальною та малодослідженою. У науково-методичних джерелах розкрито тільки взаємозв'язок музики, лексики, та композиції хороводів, зв'язок хореографічної лексики та музики, їх ритмогрупування. Дослідники звертають увагу на питання метро-ритміки, квадратну структуру і форму танцювальних мелодій, але, про взаємовплив та взаємозбагачення музики і танцю є небагато досліджень. Автор робить спробу більш детального вивчення та розкриття вищезазначеної теми.

Аналіз останніх досліджень та публікацій: А. І. Гуменюк в праці «Народно-хореографічне мистецтво України» [1] подає характеристику пісенних та народно-інструментальних танцювальних мелодій, їх метро-ритміку, квадратну структуру та форму; К. Ю. Василенко в дослідженні «Лексика українського народно-сценічного танцю» [6] вивчає хореографічні ритмогрупування та нюансування хореографічного раху згідно музичних штрихів, до вивчення дитячих хореографічних рухів згідно музично-ритмічних угруповань звертається В. Г. Кукловська в монографії «Музично-ритмічні рухи».

Виділення раніше невіршених частин загальної проблеми. Визначення взаємовпливу та взаємозбагачення музики і танцю є й сьогодні ще не досить вивченим явищем, саме тому обираємо цю тему для подальшого дослідження. Вважаємо доречним подати опис та художній аналіз творів відомих фольклористів, музикознавців, дослідників українського музичного та танцювального мистецтва.

Мета статті: визначити зв'язок хореографічної лексики і музики, та шляхи і способи їх взаємовпливу і взаємозбагачення.

Значення музики для танцю дуже добре визначив реформатор балету Ж. Ж. Новерр: «Музика для танцю – є тим же, чим слово для музики. Цим порівнянням я хочу сказати лише одне: танцювальна музика являє собою, або повинна являти, своєрідну програму, котра визначає і зумовлює рухи та гру кожного танцівника, останній, таким чином, повинен передати зміст програми, зробити її дохідливою за допомогою енергійних та виразних жестів та оживлення грою обличчя» [5, с. 227].

Дійсно, музика – це душа танцю, адже, побудова, характерність, темперамент танцю міститься в ній та визначається саме нею. Від художніх якостей музики, від того, наскільки вона образна, змістовна та виразна залежить якість хореографії. Музика надихає балетмейстера, підказує образи та шляхи їх реалізації.

Музика і хореографія нероздільні поняття і вся історія танцю засвідчує це. Як відомо, сюїтна, сонатна форма та деякі частини у симфоніях композиторів класиків були створені на танцювальній основі, яких вони запозичили у народній музиці та хореографії.

Музика і танець з часу свого зародження розвивалися, взаємовпливали та збагачували один одного. Танець, по суті, не можливий без музики: настрої, образний зміст музики знаходить відображення в настрої та образах власне танцю. Метро-ритм музичного твору, співвідношення його частин також тісно зв'язано з малюнком побудови танцю. Тому, у хореографії першоджерельна музика – музика яскраво образна.

Усі танцювальні твори, зокрема українські народні танці виконуються під музичний або пісенний супровід. Для музичного супроводу характерні змістовно-емоційне вираження, виразна мелодію з її ритмічним угрупованням, а супровід під пісню – це відображення її тексту, мелодійності, композиційної структурності.

За композиційною структурою українські народні танці поділяються на три хореографічних жанри, до них належать: хороводи, побутові та сюжетні танці.

За темпо-ритмічною структурою хореографічні темпи поділяють на повільні, помірні та швидкі.

Повільні темпи (Adagio) більш притаманні хороводам, де превалює пісенний супровід і розкривається жіночими повільними рухами. Жіноча урочистість, граціозність розкривається завдяки використанню таких рухів: прості кроки, доріжки, упадання, низькі тинки, вільовочки, вихилися з упаданням та повільні упадання. А у чоловіків розкривається молодечество, завзяття через такі рухи: різноманітні проходки, великі тинки з упаданням в повороті, різноманітні присядки, оплески, підбивки, великі кабріолі, яструби. Основним найпоширенішим музичним розміром для повільних українських танців є простий трьохдольний розмір 3/4. Зустрічається в традиційних іграх – хороводах, наприклад, «А вже весна, а вже красна», «Ой вінку, наш вінку», «Зав'ю вінки та на святки», «Благослови мати»; у шедрівках – «В полі плужок ходить», «Із-за гаю зеленого», «Ой у полі при дорозі», а також прості трьохдольні розміри 3/8 і 3/2, які використовуються найчастіше у весняних та купальських хороводах: «Ой, Галко, Галочка», «Женьчочок – бречничок», «Зайчику, зайчику, мій братчику», «Ой, на Івана на Купайло», «Прилетіла ластівка».

У помірних темпах (Moderato) з чотиридольним розміром 4/4, який часто позначається знаком С